

Přehled v § 9. uvedený není správně počítán, ježto ke stupnici a) není v něm přihlíženo.

Rovněž § 10., dle něhož základem vyměření příspěvku jest důchod, odporuje § 7. org. statutu, dle něhož podkladem pro vyměření příspěvku mají býti všechny daně (přímé), příslušníku obce v Bratislavě předepsané. Věc se měla provést tak, že náboženská obec měla zřídit pro každý rok zvláště rozpočet a zjistiti deficit. Deficit ten možno dle statutu uhradit jen tak, že se vyšetří, jaká částka jest členům obce na všech přímých daních v Bratislavě předepsána a kolik % z této částky jest třeba, aby deficit obce byl uhrazen. Toto % tvoří pak kvotovní příspěvek každého člena obce a vyměřuje se ze všech jeho přímých daní.

Jde tedy o řízení, které se provádí, ukáže-li se deficit ve všech samosprávných korporacích a které také org. statut má na mysli. Postup v regulativu stanovený odporuje statutu a jest tedy nepřipustný; ale i nad to odporuje běžným zásadám řízení. Poněvadž totiž dle § 10. nebude asi důchod poplatníkův pro účely stanoven, určuje komise sama důchod ten, ale zásada audiatur et cetera pars žádá, aby poplatníkovi byla dána možnost spolupůsobiti při vyměření tom. Poplatník jest ovšem oprávněn dostaviti se k jednání dle § 4., lit. c), ale není stanoveno, že když nepřijde, jest prekludován. Proto jest nutno, aby důchod komisí přijatý byl poplatníkovi sdělen k vyjádření, nežli příspěvek bude vyměřen.

Regulativ jest tedy formálně závadný (viz § 7., přiči se organisačnímu statutu a zásadám správního řízení).

Náleží proto ministerstvu školství, aby regulativ ten z dozorčí moci v bodech, jež odporují statutu, zrušilo, a tak nezákonné vyměřování příspěvků zastavilo na tu dobu, než bude správný regulativ vydán. Náboženská obec se může proti tomu domáhat nápravy stížností ku správnímu soudu, myslí-li, že byla její autonomie dotčena.

Poplatník sám nemůže stížnost ku nejv. správnímu soudu podati, ježto valné shromáždění, u něhož rekursní pořad končí, není správním úřadem ve smyslu § 2. zák. o nejv. správ. soudě.

Literatúra.

Profesor **Emil Chénon**: Le rôle sociale de l'Eglise. Paris, Bloud & Gay 1922.

V nasledujúcom podávame niektoré myšlienky z knihy parížskeho univ. profesora Émila Chénona.

Možno rozoznať štyri typy pomeru medzi cirkvou a štátom:

1. Ten stav, keď je štát podriadený cirkvi. Táto sústava menuje sa i theokraciou. Vzniká tak, že v niektorom veku sú ľudia cirkve výhradným vzdelaným živlom a cirkev je jedinou ustanovitzňou, ktorá je vstave udržať verejný poriadok. Sem možno počítať isté časové odseky stredoveku, menovite vek Merovingov. Sem patrí prirodzene i pápežský štát.

2. Ten stav, keď je cirkev podriadená štátu. Toto je pravý opak stavu horejšieho. Znamenal by vlastne návrat starej pohanskej sústavy. Menujú ho regalizmom. I snahy ariánskych cisárov IV. storočia, Hohenštaufov, Jozefinistov a Galikánov treba vtriediť do tejto skupiny.

3. Spolupôsobenie osobitnej cirkevnej a osobitnej štátnej moci. A) Toto môže sa zakladať mlčky na tej skutočnosti, že obyvateľstvo štátu je v celku príslušníkom i cirkve. Prirodeným dôsledkom tejto okolnosti je zásadný dobrý pomer medzi cirkvou a štátom a ich spolupôsobenie. Jestli tu i vznikne medzi oboma mocami rozpor, dá sa on redukovať na nie zásadné, ale osobné alebo inakšie prípadné príčiny. Také bolo položenie za stredoveku. B) Od XV. storočia sa už pomer tento nezakladá všade len na mlčanlivom zvyku. Založený je on i na osobitných dohodách takzv. konkordátoch, ktoré cirkev a štát medzi sebou sjednajú.

4. Stav rozluky. Pri tomto obe moci pôsobia jedna od druhej celkom odlúčene, vzájemne sa jakoby ignorujú.

Cirkev zavrhuje obe prvé riešenia. Videli sme, že učenie Kristovo rozlišuje moc cirkevnu a štátnu.

I.

Cirkev neodobruje theokraciu, jako sústavu (odhliadnuc od výnimčných stavov; takým by bol na príklad osobitný pápežský štát na zaistenie úplnej neodvislosti pápeža, alebo taký verejný stav, keď by skutočne len cirkev bola vstave verejný poriadok udržať).

Z pokračovania jednotlivých stredovekých pápežov dalo by sa uzavierať, jakoby sa oni theokracie a ovládania celého sveta boli domáhali. Predpoklady tohoto smeru možno často počuť zvlášte vzhľadom na Gregora VII., Innocenca III. a Bonifáca VIII.

Skutočný stav veci ale je nasledujúci: Z vyjadrení týchto pápežov je zrejmé, že boli vyznávačmi takzv. direktnej moci cirkevnej. Táto záležala v tom, že oni mohli moc svetského panovníka, používali ju so stanoviska cirkve hriješne, obmedziť, ba aj zrušiť. Z tohoto názoru vychodiac, staly sa prípady, že pápežovia sosalili panovníkov. Tak Jindricha IV. r. 1080, Jána Bezzemka r. 1213, Bedricha II. r. 1245.

Tento chod myšlienok bol v zásade nasledujúci: Pokračovanie jedného panovníka mohlo sa nezdať niektorému pápežovi čisto z politického stanoviska. To ešte ani podľa tohoto názoru nebolo by bývalo dostatočným dôvodom, aby pápež obmedzil alebo zrušil moc panovníka. Aby oprávneným bolo také obmedzenie, ba i zrušenie moci panovníckej, — bolo potrebné, aby pokračovaniu dotýčného panovníka činené byť mohly

námietky s hľadiska cirkevno-náboženského (*ratione peccati*: pokiaľ bolo hriešne).

V praxi pravda je veľmi ťažko stanoviť, kedy je čisto politickým pokračovanie niektorého panovníka a kedy má ono i vzťahy nábožensko-cirkevné; a ťažko je stanoviť i hranicu medzi čisto politickými a nábožensko-cirkevnými vzťahmi. V praxi možno toto vykladať jednostranne tak so strany cirkevnej, jako i svetskej.

Theoria »*ratione peccati*« priameho zasiahnutia pápežovho není ničím iným, než povestnou teoriou dvoch mečov: Boh dal dva meče; jeden je duchovný, druhý je fyzický meč. Prvý je nábožensko-mravný, posledný daný je na ochranu a napomáhanie výhradne zemských hodnôt. Duchovný meč daný bo! pápežstvu. Fyzický meč svetským panovníkom. Obdobne, jako duch nad telom stojí, treba, aby duchovný meč stál nad mečom fyzickým. Jestli teda ten, kto fyzickým mečom zachádza, panovník svetský, zachádza ním nesprávne, hriešne, správca duchovného meča, pápež, môže mu ho odňať. Lenže pápež sám nemôže podržať sebe tento meč. (Keďby to mohol, keďby mohol inými slovami i v čisto politických a zemských záležitostiach bezprostredne riadiť, tak by bola reč o theokrácii.) A je povinný oddať ho inému na to súcemu svetskému jednotlivcovi.

II.

Že cirkev odmieta sústavu, ktorá stavia štát nad cirkev, takrečený regalizmus, to netreba osobitne dokazovať. Tak odmieta aj gallikanizmus, ktorý učil, že panovník, jako súkromý človek, podriadený je síce cirkvi a cirkev na základe svojej duchovnej moci môže súdiť nad tými hriechami panovníka, ktorých sa dopustí jako súkromný človek, tedy v svojom súkromom živote. Ale jestli on koná jako panovník, není zodpovedný cirkvi ani za prípadnú hriešnosť svojho skutku. (Dôsledkom toho by bolo, že na príklad, jestli panovník jako súkromec spácha vraždu, za toto síce môže byť kňazom v spovednici na zodpovednosť braný; nie ale, jestli on jako panovník príležitosťou války dal spáchať nejakú neodôvodnenú hriešnu hromadnú vraždu.)

Dva prvé spôsoby riešenia pomeru cirkve k štátu teda nezodpovedajú stanovisku cirkve. Zbýva ešte preskúmanie tretieho a štvrtého riešenia.

III.

Cirkev v zásade odobruje svoje spolupôsobenie so štátom. Toto rozoberá pápež Leo XIII. v svojej encyklike »*Immortale Dei*« zvanej.

Sem spadajúce katolícke učenie je v krátkosti nasledujúce:

Povolanie cirkve rozprestiera sa na každého človeka a na každý skutok jednotlivého človeka — pokiaľ skutok ten je nábožensko-mravného vzťahu. A ponevác je človek spoločenská bytnosť, tak ani náboženstvo nemôže byť púhou súkromnou záležitosťou jeho, ale je prirodzenou požiadavkou, aby i samé spoločenstvo bolo preniknuté duchom náboženstva.

Osobitný kruh činnosti má cirkev a osobitný kruh činnosti má štát. Prvej prislúcha opatera nábožensko-mravného, poslednému opatera zemského blaha. Každé z nich zostaň v svojom kruhu činnosti, ale nech sa vzájemne podporujú. V tomto záleží spolupôsobenie oboch; štát napomáha, podporuje cirkev svojimi fyzickými, cirkev ale prispieva k zdaru a blahobytu štátu svojimi duševnými prostriedkami.

V otázkach vymedzenia pôsobnosti medzi cirkvou a štátom žiadaná je tiež priateľská, pokojná shoda. Jestli ale táto není možná, prislúcha dľa učenia cirkve rozhodujúce slovo jej a nie štátu.

Toto rozhodujúce slovo cirkve podľa theologov a právnikov kat. cirkve dnes už nie tak vyslovuje, že používa direktnej moci, teda že, jestli by to s hľadiska nábožensko-mravného za potrebné držala, mohla by svetskej moci kruh jej pôsobnosti odobrať, alebo ju v ňom obmedziť. Miesto toho volí podľa terajšieho katolíckeho názoru len indirektnú cestu: jednoducho vyriekne, že dotyčné so stanoviska nábožensko-mravného urážlivé opatrenie štátne so stanoviska katolíckeho není oprávnené, je nezákonné. Dôsledkom toho je, že dotyčné štátne opatrenie veriaceho katolíckeho jednotlivca v jeho svedomí už nezaväzuje, že nemôže si ho s hľadiska katolíckeho svedomia nevšímať, ba že, pokiaľ by dotyčné štátne opatrenie požadovalo od štátneho občana katolíckeho nejaký skutok zjavne proti nábožensko-mravnému poriadku nameraný, vykonanie toho skutku bolo by patričnému veriacemu katolíkovi zakázané. Ba môže učiniť štát i opatrenia so stanoviska nábožensko-mravného v takej miere urážlivé, že cirkev môže všetok veriaci ľud k odporu vyzvať. Možno tri stupne tohoto odporu rozoznávať: a) Pasívny odpor. Tu veriaci katolícki občania štátni jednoducho neprevedú opatrenia štátu s hľadiska nábožensko-mravného urážlivé. b) Obranný odpor. Tu sa veriaci štátni občania proti násilliu voči nim so strany štátu použitému bránia. c) Jako ostatný, len v najzriedkavejších prípadoch použij sa majúci prostriedok, môže byť i útočiaci (revolučný) odpor oprávnený.

V najnovšom veku pápež Pius II. prehlásil v roku 1875 pruské zákony takzv. kultúrneho boja z r. 1873 a 1874 s hľadiska katolíckeho neplatnými. Toto dalo pruským biskupom, kňazstvu, veriacim a strane »centrum« zvanaj tú obrovskú vzpružnú silu behom kultúrneho boja, ktorá primala i Bismarcka k ústupkom. A Pius X. rozlukové zákony francúzske z r. 1905 prehlásil podobne neplatnými. Ďalej zakázal francúzskym katolíkom utvoriť nábožensko-obecné organizácie rozlukovým zákonom predpísané. Lebo tieto organizácie nebraly dostatočne ohľad na kánonskú autoritu biskupov. Vláda francúzska bola dosť skoro prinútená prispôbiť svoje zákony na organizáciu náboženských obcí sa vzťahujúce, aby sa mohol najst nejaký i s hľadiska cirkevného prijateľný modus vivendi.

Ideálny stav priateľského spolupôsobenia cirkve a štátu nedá sa v praxi všade a vždy uskutočniť. Zvlášte musí ujmu utrpeť tam, kde veľká čiastka štátnych občanov nepozostáva z veriacich cirkve.

Kde sa nachodia medzi štátnymi občanmi väčším počtom aj inoverci, možné sú zase rôzne spôsoby riešenia pomeru cirkve k štátu,:

A) To riešenie, ktoré dáva prednosť náboženstvu katolíckemu, ale zabezpečuje i slobodné vykonávanie aj ostatným náboženstvám. Toto je to stanovisko, ktoré i cirkev v praxi najsnadnejšie môže prijať v štátoch s miešaným náboženstvom.

B) To riešenie, ktoré prehlási rozličné náboženstvá úplne rovnocennými. Voči tejto sústave je hlavnou zásadnou námietkou cirkve, že takto štát, držiac všetky náboženstvá za rovnocenné, i úradne napomáha náboženskú ľahostajnosť, dľa ktorej je všetko jedno, kto ku ktorej cirkvi prislúcha.

C) S hľadiska cirkevného od horejšej sústavy logickejšie je ešte i to, jestli niektorý štát, v ktorom sú prevažnou väčšinou inoverci, náboženstvu týchto udelí prednosť trebárs i voči katolíckej cirkvi. Lebo takto aspoň zásadu ľahostajnosti viery neosvedčuje urovnopránením rozličných náboženstiev. (V praxi pravda je pre cirkev priaznivejším a potiaľ i žiaducejším, je-li ona rovnocennou s druhými cirkvami, než že by tieto mali mať vo verejnom živote výhody nad ňou.)

IV.

Rozluku cirkve od štátu v zásade cirkev nemôže odobriť. Rozluka totiž neni iné, než výraz toho so strany štátu, že si on náboženstva nevíšma. Inými slovami: úradné zapieranie viery, atheizmus.

Kde ale sú konkrétne útvary verejného života také, že spolupôsebné spojenie medzi cirkvou a štátom nedá sa v praxi previesť (na príklad v severoamerických Spojených Štátoch, obyvateľstvo ktorých sa asi na dvesto rozličných náboženstiev rozčleňuje), tam sa rozluka in concreto môže trpieť i s hľadiska cirkve. Ale prirodzene len tak, jestli ozaj ponechá i cirkvi jej slobodu a samostatnosť.

Tu sa ešte musí poznamenať, že na viac miestach stala sa pod zámenkou »rozluky« nie je úplná vzájemná rozluka cirkve a štátu, — v zásade cirkvou nikdy odobriť sa nedajúca, ale v praxi strpiteľná —, ale bola cirkev pod týmto heslom zvláštnymi obmedzujúcimi zákonami stihnutá a len štát vymknul sa voči cirkvi zpod každej zaviazanosti alebo dobroprajnej podpory; inými slovami: štát bol síce odlúčený od cirkve a jej vlivu, nebola ale osamostatnená i cirkev od štátu. Taký jednostranný a cirkvi neprajný je medzi inými mexický »rozlukový« zákon z r. 1869 a francúzsky z r. 1905.

(Referát dra J. Osvátha. Poslovenčil dr. Štefan Benko.)

Různé zprávy.

Ivan Jurecký, radca Najvyššieho súdu a spolupracovník »Právneho Ohzoru« odišiel na odpočinok. Pôsobil pôvodne v Nitre, jako referent obchodných, zmenkových a iných cívlných vecí. Keď odišiel za vedúceho št. zástupcu do Veľkej Kaniže, ľutovali ho jeho kolegovia. Tým väčšia